

értelmezési támpontokat kap a XX. századi magyar irodalom olvasásához. E stratégiát szolgálja az a kiegészítő (jegyzet)anyag, amelyet a szerkesztő az irodalmi szövegek mellett a kötetben megjelentetett: ezek szó- és szöveghelelymagyarázatok, valamint életrajzi jegyzetek a kötet szerzőiről. Miként az a könyv végén olvasható sorozattervből kitűnik, a Polis Könyvkiadó több hasonló vállalkozással, elsősorban a különböző korszakokat átfogó antológiák megjelentetésével (pl. *A magyar nyelvújítás antológiája, Magyar felvilágosodás I. Értekező és szépprózai művek, Magyar felvilágosodás II. Költői műfajok, A magyar romantika antológiája I–II., A Nyugat költői* etc.) igyekszik megkönnyíteni a diákok irodalomtörténeti tájékozódását.

BENCE Erika

S Z Í N H Á Z

DÍSZLET ÉS JÁTÉKTÉR

Hogyan lehet egy XVII. századi darabot a XXI. században aktualizálni? Erre a problémára adott egy megoldási lehetőséget a Kolozsvári Állami Magyar Színház Molière a *Mizantrop* című előadásában (Újvidéki Színház, 2001. május 22.).

Legerőteljesebb lépés a vígjáték aktualizálásában Petri György új fordításának alkalmazása, amittől az előadás dikciói egyszerűekké, gördülékenyekké, természetesebbé – maivá válnak.

A Tompa Gábor rendezte előadás díszlete és jelmeze szintén nagyon egyszerű: nem vonja el a néző figyelmét a játékról, és nem teremt távolságot a cselekmény ideje és az előadás ideje közt.

A történet végig egyetlen helyiségben – Molière szerzői utasítása szerint – Célimène (Gajzágó Zsuzsa) szalonjában játszódik. A kolozsváriak előadásában azonban inkább úgy tűnik, hogy ez a szoba nem a lány szalonja, hanem a hálószobája. Abból lehet erre következtetni, hogy a színpadon van egy ágy, ami fontos szerepet is kap akkor, amikor a két márkit jelenti be az inas (Bandi András Zsolt). Acaste (Dimény Áron) és Clitrande (Laczkó Vass Róbert) ugyanis az ágyból másznak ki, mikor bejelentik őket. Ez az egyszerű jelenet és a hálószobai miliő beavatja a nézőt Célimène valódi életébe, amit a többiek elől igyekeznek eltitkolni. A lány gyakran hálóingben, hálóköntösben jelenik meg vendégei előtt. Ez az intimitás jellemzi az inast is, aki vagy alsónadrágban, vagy hálóköntösben, esetleg csak egy derekára csavart törülközőben – fogmosás közben – szalad át a színpadon, vagy esik be egy-egy látogatót bejelenteni. Az intimitásnak ezzel az erős hangsúlyozásával parodizálja Célimène és társasága életmódját. Az inas, bár mellékszereplő (az utolsó jelenetig mindig a mellékaftón lép be), ez által a parodizálás által fontos szerepet kap.

A színpadon a fent említett ágy mellett van egy zongora, amely az első és a második jelenet végén kap szerepet: Alceste zongorajátéka vezeti át az egyik jelenetet a másikba; egy szék, amelyen Célimène szokott ülni; és két másik a rivaldában, a színpad két szélén. Ezek a székeken egyszer Alceste és Philinte (Kardos M. Róbert), egyszer Acaste és Clitandre ül. Mindkét jelenetben a két-két szereplő éles vitát folytat egymással. Ezenkívül két nagy díszpárna, és a gyertyavilágítás tartozik még az állandó díszlethez. A jelmez általában csak egy-egy mellékszereplő jellemvonását hangsúlyozza finoman. Így jellemzi

az öntelt, dilettáns Oronte-ot (Bács Miklós/ Keresztes Attila) piros inge és aktatáskája, az álszent Arsinoét (Varga Csilla) ízléstelenül szűk ruhája, a divatmajmoló Clitandré bőrruhája, az Alceste-hez egyedül méltó Éliante-t (Kali Andrea) finom értelmiségi jelmeze.

Az előadás kezdetén a színpad fókuszában egy üvegszekrény áll. Az első jelenetben Alceste és Philinte vitatkozik. Alceste meg akarja szakítani a barátságát Philinte-tel, mert nem bírja tovább elviselni annak képmutatását. A Tompa Gábor által rendezett darabban a fő hangsúly azonban ebben a jelenetben (sem) Alcesté-en van. A színpad közepén álló üvegszekrény ugyanis megindul a nézőtér felé, és ezzel magára vonja a figyelmet. Alceste replikáira a válasz ebből a szekrényből érkezik. Az, hogy benne Philinte áll, akkor derül ki, amikor egy lámpa belevilágít. Ez a mozzanat előrevetíti az egész darab lényegét: mindenki egy burok mögé rejtőzik, amit csak Alceste átvilágító szavai lepeznek le. Azonban sem ebben a jelenetben, sem végig az előadás alatt nem Alceste a főszereplő. Végig azon fáradozik, hogy irányítsa az eseményeket és az embereket, de ez egyszer sem sikerül neki. Ő mindig a színpad széléről beszél be a többieknek. Vagy a rivaldában lévő széken ül, vagy körbe-körbe szaladgál, vagy a fenékfalon lévő ajtó mellett áll, esetleg néha átszalad a színpadon, de nagyon ritkán áll a fókuszban. Bárki más gyakrabban áll ott, mint ő. Ez tükröződik a többi szereplő játékán is. Meghallgatják Alceste vádjait, de igazán nagy figyelmet nem fordítanak rá. Bár érezzük, hogy igaza van, mégsem válik tragikus hőssé, éppen azért, mert nem veszi észre, hogy elvei ebben a világban semmiképpen sem lehetnek általánossá. Nem veszi észre, hogy senki nem veszi őt komolyan, és ezáltal nevetségessé válik. Azzal, hogy Éliante helyett Célimène-t választja, pedig arról tesz tanúságot, hogy a szíve mélyén ő is ehhez a gyűlölt világhoz vonzódik. Az embergyűlölő a zárójelenetben szenvedni el végső vereségét, amikor Célimène végleg elutasítja. Az inas utolsó jelenése pedig ezt a vereséget még nevetségessé is teszi. Miután Célimène elutasítja Alceste-t, és ő elhatározza, hogy végleg elhagyja ezt az életformát, a fenékfalon lévő főajtó két szárnya hirtelen kitarul, és az inas áll benne talpig napóleoni jelmezben. Ő mutat utat a magába roskadt Alceste-nek. Miután ő kimegy, még Philinte és Éliante látszólag megértően beszél róla, de a mondat végére már el is felejtik őt.

Az új fordítású szöveg, az egyszerű díszlet és jelmez mind segít abban, hogy mainak érezzük a Kolozsvári Állami Magyar Színház *Mizantrópiá*t. A történet természetesen elsősorban a barokk világ mindent felülmúló képmutatását idézi, hiszen a társulat Molière darabját mutatta be. A további aktualizálás már a néző feladata. A kolozsváriak vendégszínházak ehhez csak a kezdő lépéseket adta meg.

BÚRÁNY Ágota

KÉPZŐMŰVÉSZET

CHAGALL BUDAPESTEN

Számos rangosabb képzőművészeti eseményen is megfordult már e jegyzet írója, de olyan biztonsági intézkedéseket, mint Chagall júliusban megnyílt budapesti kiállításán, még sohasem tapasztalt. A megnyitó másnapján vitt arrafelé az utam, csak a kapuig is eljutni fél óra várakozást jelentett, de hogy aztán előbb detektorral vizsgáljanak meg minden látogatót, fűtül-e valami a zakóban vagy a nadrágzsebben, majd ha igen, mindezt